

1.02 Pregledni znanstveni članek

UDK 929Vega J.:355.134.2(049.4)

Prejeto: 8. 4. 2024

Nova dognanja v zvezi z Jurijem Vego in njegovim viteškim križcem Vojaškega reda Marije Terezije

PAVEL CAR

dr. zgodovinskih znanosti v pokoju
Topniška ulica 33c, SI-1000 Ljubljana
e-pošta: pavel.p.car@gmail.com

Izvleček

Članek obravnava pet prošenj, ki jih je topniški častnik Jurij Vega v času svoje vojaške kariere pisal cesarju Francu II. Dokumenti se nahajajo v dunajskem Vojnem arhivu (*Kriegsarchiv*) ter pri nas še nikoli niso bili v celoti objavljeni in obrazloženi. Tri prošnje se tičejo podelitve najvišjega avstrijskega odlikovanja za pogum za častnike – vojaškega reda Marije Terezije. Vega je moral za visoko odlikovanje zaprositi kar trikrat, saj ga je cesar dvakrat zavrnil. Članek vsebuje tudi kritičen pregled del na to tematiko, saj je večina avtorjev zaradi ne dovolj natančnega poznavanja postopkov za vstop v vojaški red Marije Terezije nekatera dejstva napačno interpretirala. Prošnjo cesarju za podelitev baronskega stana je sicer objavil dr. Matija Žargi v *Kroniki*¹ v članku Jurij Vega o sebi; pismo, ki ga je Vega pisal cesarju Francu II. marca 1801, v katerem ga opominja, da že sedem let ni napredoval v višji čin, vendar pri nas še ni bilo objavljeno.

Abstract

NEW FINDINGS REGARDING JURIJ VEGA AND HIS KNIGHT'S CROSS OF THE MILITARY ORDER OF MARIA THERESA

Throughout his military career, artillery officer Jurij Vega wrote Emperor Francis II five requests, which are the subject of this article. The documents are held in the War Archives (*Kriegsarchiv*) in Vienna and have never been fully disclosed and analyzed in our country. Three requests concern the awarding of Austria's highest decoration for bravery to officers – the Military Order of Maria Theresa. Vega had to apply for the high decoration as many as three times, as the emperor rejected him twice. The article also contains a critical review of works on this topic, as most of the authors have misinterpreted certain facts due to a lack of precise knowledge of the procedures for entering the Military Order of Maria Theresa. A petition to the Emperor for the grant of a baronial title was published by Dr Matija Žargi in the *Kronika* journal in the article Jurij Vega about himself; however, a letter written by Vega to Emperor Francis II in March 1801, reminding him that he had not been promoted to a higher rank for seven years, has not yet been published in our country.

Ključne besede:

Jurij Vega, viteški križec Marije Terezije, prošnja za podelitev odlikovanja, cesar Franc II., pismo cesarju, Vojni arhiv na Dunaju, topniški častnik

Key-words:

Jurij Vega, Knight's Cross of Maria Theresa, request for awarding decoration, Emperor Francis II, letter to the Emperor, War Archives in Vienna, artillery officer

¹ Žargi: *Jurij Vega o sebi*, str. 313–317.

Uvod

Slovenci Jurija Vego poznamo v glavnem kot matematika, a manj kot topniškega častnika, ki si je nabiral vojaške lovorike na številnih bojiščih. O njem je bila napisana vrsta knjig in člankov, od strokovnih do poljudnih, o njegovem življenju je bil napisan tudi roman. Vrsta avtorjev je v svojih delih podrobno opisovala Vegove znanstvene dosežke, medtem ko so bili Vegovi uspehi na bojnem polju deležni manj pozornosti. Jurij Vega se je s svojo sposobnostjo in hrabrostjo iz navadnega kmečkega fanta prebil do čina topniškega podpolkovnika. Bil je eden od redkih Slovencev, ki je bil odlikovan z najvišjim avstrijskim vojaškim odlikovanjem, vojaškim redom Marije Terezije (*Militär Maria-Theresien Orden*); Fridolin Kaučič² jih namreč ob Vegi našteva le še šest: »*Ti može so: Seničar (Spodnjištajerec), Čehovin (Kranjec), Novak (Kranjec), dva Šerpona iz Gradiške, Jablonsky po materinem pokolenju slovenski Štajerec.*«³ Seničar (Paul Maria Joseph baron Senitzer z gradu Freiberg, 20 km SV od Gradca), oba Šerpona (Oswald baron Scherpon von Kronenstern in Jožef baron Scherpon von Kronenstern iz Gradiške v Furlaniji) in Jablonsky (Jožef baron Jablonsky von Monte Berico iz Radgone) imajo gotovo tudi slovenske korenine, vendar niso »Kranjci«, kot jim pravi Kaučič. Nihče izmed avtorjev ni do sedaj v celoti obdelal Vegove poti do odlikovanja; ta je bila namreč trnova, saj je moral za odlikovanje zaprositi kar trikrat, preden ga je končno dobil. Poleg tega so nekateri avtorji določene dokumente, povezane z Vego in vstopom v red zaradi nepoznavanja statuta vojaškega reda Marije Terezije, nepravilno interpretirali. Skoraj nihče od avtorjev ni navajal izvirnih dokumentov v celoti. Namen tega članka je Vegove prošnje in pisma cesarju Francu II. prvič predstaviti v celoti in osvetliti nekatera, do sedaj manj jasna dejstva.

Iz članka je tudi razvidno, da je bil Vega kot vojak ne samo osebno pogumen, ampak tudi zelo ambiciozen, saj za dosego ciljev, po katerih je stremel, večkrat ni izbiral poti. Tako je pri obleganju trdnjave Fort Louis, ko so se mu obetali visoko odlikovanje, plemiški naslov, denarna nagrada ter čast in slava, s topovi obstreljeval civilno naselje v trdnjavi Fort Louis, da bi tako posadko prisilil k vdaji. Po zavrnitvi prošnje za odlikovanje je dvakrat znova zaprosil cesarja za odlikovanje, v enem izmed pisem je cesarja celo spomnil na to, da že dolgo ni napredoval v višji čin. Ambiciozen je bil nedvomno tudi na znanstvenem področju.

Kratek oris Vegovih vojaških udejstvanj

Vega se je udeležil številnih bitk; boril se je v dveh vojnah, v vojni s Turki⁴ in v prvi koalicijski vojni.⁵ V članku bodo na kratko omenjene le tiste vojaške operacije, ki jih je Vega navajal v prošnjah za podelitev vojaškega reda Marije Terezije.

Leta 1789 se je topniški stotnik Jurij Vega (v dokumentih se je podpisoval Georg Vega) kot prostovoljec pridružil feldmaršalu Gideonu Laudonu⁶ pri obleganju Beograda. Poveljeval je več možnarskim baterijam. Ker izstrelki 100-fun-

² Fridolin Kaučič (1860–1922), avstro-ogrski častnik, književnik in pisec strokovnih vojaških del.

³ Kaučič: *Jurij Vega, predavanje*, str. 5.

⁴ Avstrijsko-turška vojna med Habsburško monarhijo in Osmanskim cesarstvom v letih 1788–1791.

⁵ V vojni prve koalicije se je več evropskih sil (med drugim Avstrija, Nizozemska, Neapelj, Prusija, Sardinija, Španija in Velika Britanija) v letih od 1792 do 1797 bojevalo proti Francoski republiki.

⁶ Ernst Gideon von Laudon (1717–1790), avstrijski feldmaršal in eden izmed največjih avstrijskih vojskovodij v 2. pol. 18. stoletja.

tnih⁷ možnarjev niso nesli do cilja, je povečal smodniško polnjenje in z lesenimi vložki izboljšal tesnjenje med kroglo in cevjo ter s tem povečal domet izstrelkov. Na ta način je bistveno pripomogel k padcu trdnjave, vendar je takrat zasluge prepustil drugim topničarskim častnikom. Kljub temu kasnejša spričevala priznavajo njegovo odlično vedenje pred Beogradom.⁸

Leta 1793 se je začela vojna s Francijo in Vega je bil v armadi feldmaršala Wurmserja⁹ s činom topniškega majorja (vendar le z začasno majorsko plačo),¹⁰ kjer se je večkrat izkazal. Ko je padla Wiessenburška linija,¹¹ je s spretnim prepričevanjem dosegel, da se je utrjeno mesto Lauterbourg vdalo brez boja.

13. novembra 1793 je s spretno postavitvijo topov, povečanjem smodniškega naboja in spremenjenim naklonom cevi zgolj v 24 urah prisil trdnjavo Fort Louis na otočku sredi Rena k vdaji.

Konec leta 1794 je bil v obleganem Mannheimu na Renu in je večkrat prostovoljno sodeloval pri izpadih iz utrjenega mesta. 24. decembra 1794 so se Avstrijci predali. Topovi v trdnjavici Rheinschanze na levi strani Rena bi morali biti naslednje jutro izročeni Francozom. Ponoči je Vega na lastno pest kljub delno poledenelemu Renu topove iz Rheinschanze prepeljal na drugo stran reke in jih na ta način rešil.

Spomladi 1795 je Vega po lastnih načrtih vlil dva 30-funtna možnarja s stožčasto izvrtanim dnom, ki sta nesla skoraj dvakrat dalj kot drugi primerljivi možnarji avstrijskega topništva.¹² S tema možnarjema je lahko septembra 1795, ko je avstrijska vojska oblegala mesto Mannheim, obstreljeval mesto z razdalje, do katere francoski topovi iz mesta niso nesli. Po štirih dneh obstreljevanja se je mesto 21. septembra 1795 vdalo. V svojem obsežnem delu o avstrijski vojski – *Avstrijska armada od 1700 do 1867, (Die österreichische Armee von 1700 bis 1867)* avtorja Teuber in Ottenfeld napišeta: »Znani podpolkovnik baron von Vega je s konstruiranjem in z odlično uporabo tako imenovanega daljnometnega možnarja (pred Mannheimom) možnarjem spet povrnil slavo.«¹³

Kasneje se je Vega izkazal še pri Mainzu, Wiesbadnu, Kehlju in v bojih ob reki Lahn pri Dietzu, vendar je dobil vojaški red Marije Terezije že pred tem, tako da ti boji pri Vegovem odlikovanju niso igrali nobene vloge.

Vojaški red Marije Terezije

Vojaški red Marije Terezije je bilo prvo in obenem vse do propada monarhije najvišje avstrijsko odlikovanje za pogum, vendar so ga podeljevali le častnikom. Ustanovljeno je bilo zgodaj, že leta 1757, ko je cesarica Marija Terezija

⁷ Možnar je namreč streljal 100-funtne granate; mišljena je stara avstrijska utežna mera (funt), enaka 0,56 kg.

⁸ ÖSTA/KA, MMThO, Fasc IV., V./42, škatla 132, mapa Vega, folij 48 in 49; Species facti, Fort Louis, 28. novembra 1793: »Imenovani major je s svojim obnašanjem pri obleganju trdnjave Fort Louis, prav tako kot že prej pri obleganju Beograda – ko se je kot redni profesor matematike na lastno prošnjo udeležil vojne s Turki – dokazal, da je državi na fronti prav tako koristen ...«

⁹ Grof Dagobert Sigmund von Wurmser (1724–1797), avstrijski feldmaršal; čeprav je sorazmerno uspešno poveljeval renski armadi, ga zgodovina pozna bolj po njegovih neuspešnih bojih proti Napoleonu v Italiji leta 1796.

¹⁰ ÖSTA/KA, MMThO, Fasc IV., V./42, škatla 132, mapa Vega, folij 33 in 44: »Podpisanemu (Vegi, op. p.) je namreč po uredbi Dvornega vojnega sveta in top.(niškega) glavnega urada z dne 29. maja 1793 zagotovljena plača majorja le za čas službe na bojišču, ker je bil ta z neko prejšnjo uredbo imenovan za majorja ob ohranitvi stotniške plače.«

¹¹ Pas francoskih zemljenih utrdb med mestoma Lauterbourgom in Wissembourgom ob reki Lauter, ki so avstrijskim četam preprečevale napredovanje.

¹² Od leta 1753 naprej je avstrijska vojska ob poljskih in baterijskih topovih uporabljala 10-, 30-, 60- in 100-funtne možnarje ter 100-funtne možnarje na kamnite krogle. Gl. Teuber, Ottenfeld: *Die österreichische Armee von 1700 bis 1867*, str. 856.

¹³ Teuber, Ottenfeld: *Die österreichische Armee von 1700 bis 1867*, str. 856.

želela nagraditi častnike, ki so se posebej izkazali na bojnem polju. Sijajna zmaga nad Prusi pri Kolinu 18. junija 1757 jo je navdihnila, da je ustanovila vojaško odlikovanje za pogum, vojno veščino in podjetnost, ki se je po njej imenovalo Vojaški red Marije Terezije (*Militär Maria-Theresien Orden*). Namenjeno je bilo častnikom, ki so z osebnim pogumom ali z lastno pobudo odločilno vplivali na izid bitke oziroma so izvršili, kot pravi 21. člen statuta vojaškega reda Marije Terezije:

*»... dejanja, ki bi jih brez odgovornosti lahko opustili, pa so bila kljub temu opravljena, npr.: če si častnik upa napasti brez posebnih ukazov, pa in ne samo, da vse dogodke izvaja z mirnim umom, ampak pokaže tudi osebno srčnost, ko s svojimi dejanji spodbudi svoje moštvo ali prepleza reduto, baterijo ali ko obvlada zaseden kraj; ko zazna vrzel med sovražnimi enotami in to prednost uporabi v korist Naše službe, ne da bi pričakoval red; če se prostovoljno loti nevarnega podviga in mu uspe; če v boju na svojem krilu s svojo brigado, četo ali drugo enoto, ki ji ukazuje, naredi premik, iz katerega izvira posebna prednost za korpus ali morda za celotno armado; če naredi praktičen vojaški projekt ali kakšno drugo novo odkritje in prinese resnično korist z njegovo izvedbo itd., mora biti vsakemu vojaškemu častniku v vojski in v vseh njenih korpusih dovoljeno, da svojemu poveljujočemu generalu ali štabnemu častniku predstavi, kako lahko uporabi priložnost, da stori nekaj koristnega proti sovražniku in s tem pridobi to častno odlikovanje«.*¹⁴

Odlikovani častniki so bili tudi samodejno povzdignjeni v plemiški stan. Vojaški red Marije Terezije je imel na začetku dve stopnji, veliki križ in mali (viteški) križec. Cesar Jožef II. je leta 1765 dodal še vmesno stopnjo, komturski križ, ki se je nosil okoli vratu, medtem ko je velikemu križu, ki se je nosil na letni, dodal srebrno zvezdo, ki se je nosila na levi strani prsi. Veliki križ z zvezdo je bil namenjen zgolj peščici vrhovnih poveljnikov vojske, komturski križ so lahko dobili le najvišji častniki – člani generalštaba, medtem ko je bil viteški križec dosegljiv vsem drugim častnikom. V dobrih 150 letih, do konca prve svetovne vojne,¹⁵ je bilo podeljenih vsega skupaj 1.190 vojaških redov Marije Terezije; od tega je bilo 61 velikih križev, 140 komturskih križev in 1.039 viteških križcev.¹⁶ Posebnost pri vojaškem redu Marije Terezije je bila ta, da so se morali častniki vedno sami predlagati za odlikovanje in so prošnjo za podelitev odlikovanja oziroma za sprejetje v red naslovili na cesarja kot velikega mojstra reda. Prošnji so morali predložiti dokazila oziroma spričevala o svojih junaštvih in podvigih, ki so jih podpisali tako njihovi nadrejeni častniki kot tudi častniki, ki so bili priča dejanjem. Statut reda v 13. členu navaja, da *»je treba pričevanje zahtevati od poveljnika; izjavo o dejstvih pa mora on, poveljnik, in še pet drugih višjih častnikov potrditi z lastnoročnimi podpisi in pečati oziroma za vsakega častnika, ki v tej številki manjka, po dva podoficirja ali navadna vojaka.«*¹⁷

Seveda je vsak častnik, ki se je predlagal za to prestižno odlikovanje, najprej preveril pri svojih nadrejenih in pri častniških kolegih, ali bodo podprli njegovo prošnjo, saj je bilo pisanje prošnje smiselno le v primeru vnaprej obljubljenih podpore. Nekaterim, kot na primer majorju Vego pred Fort Louisom, je bilo odlikovanje celo obljubljeno vnaprej kot nagrada, če bodo izpolnili zahtevne naloge, ki so jim bile zadane. Vego je odlikovanje namreč obljubil generalmajor

¹⁴ Hirtenfeld: *Der Militär-Maria-Theresien-Orden und seine Mitglieder*, str. 9.

¹⁵ Redovni kapitelj je redove podeljeval še vse do leta 1931, vendar izključno za zasluge, izkazane med vojno. Od 110 podeljenih viteških križcev za zasluge med prvo svetovno vojno jih je bilo kar 73 podeljenih v letih 1921–1931.

¹⁶ Militär-Maria-Theresien-Orden: <https://www.milak.at/besucherinformation/burg/militaer-maria-theresien-orden> (dostop: 13. 1. 2024).

¹⁷ Hirtenfeld: *Der Militär-Maria-Theresien-Orden und seine Mitglieder*, str. 7.

Lauer, ki je poveljeval obleganju Fort Louisa (o čemer bo več povedano kasneje); glede na zgoraj navedeno moramo Lauerjevo obljubo, da bo Vega dobil odlikovanje, gledati v kontekstu, da mu je Lauer vnaprej obljubil podporo pri prošnji, saj se je moral Vega sam predlagati.

Prošnje za podelitev reda so bile sicer naslovljene na cesarja kot velikega mojstra reda, vendar jih je najprej obravnaval redovni kapitelj. Kapitelj je sestajalo sedem redovnih članov, običajno znamenitih generalov. Kapitelj je prošnjo za sprejem v red oziroma za podelitev odlikovanja bodisi odobril ali zavrnil, nato je odobren predlog moral še v podpis k cesarju, ki je bil veliki mojster reda. Prvi veliki mojster je bil soprog Marije Terezije, Franc I. Štefan Lotarinški (1708–1764); na začetku statuta namreč pravi: »*Tako smo Mi glede na tako pomemben predmet veliko mojstrstvo tega Vojaškega reda Marije Terezije prevzeli nase.*«¹⁸ Pozneje so cesarji s stopanjem na prestol samodejno postali tudi veliki mojstri tega reda, pozneje tudi drugih avstrijskih redov (Leopoldov red, red železne krone in red Franca Jožefa): »*Zato bomo (imeli veliko mojstrstvo) Mi sami, dokler bo bogu všeč, in ne dopolnimo svojih let, in za nami bo to ohranil Naš zakoniti prestolonaslednik.*«¹⁹ Cesar je lahko kot veliki mojster odlikovanje zavrnil, pri čemer je imel tudi pravico, da je lahko redove podeljeval sam, mimo kapitlja.

Podelitev odlikovanja oziroma sprejetje v vojaški red Marije Terezije je potekala na promocijah; svečanih, do podrobnosti določenih ceremonijah. Častniki, ki so že imeli to odlikovanje in so bili že člani reda, so nastopili v paradnih uniformah. Kandidatu, ki je klečal pred cesarjem, je ta pripel odlikovanje z besedami: »*Naš ljubljeni, sprejmite iz Naših rok znak Vojaškega reda Marije Terezije. Ta naj služi kot dokaz vaših dejanj in kot sprejem v ta red, ki je kot tak posvečen hrabrosti in bistrosti. Uporabite ga na čast Bogu, za službo Naši Hiši ter za obrambo očetnjave.*«²⁰ Nato je cesar kandidata objel in ga tako simbolično sprejel v red.

Najpomembnejši pisci, ki so obravnavali Vegove vojaške dosežke

Pisci, ki so v svojih delih pisali o Vegovih vojaških podvigih, so se vsi bolj ali manj osredotočili na njegove vojaške uspehe, medtem ko so Vegovi težavni poti do križca Marije Terezije namenjali manj pozornosti. Leta 2004 je bila ob 250-letnici Vegovega rojstva v Ljubljani konferenca Jurij Vega in njegov čas, medtem ko so bili prispevki leta 2006 objavljeni v zborniku.²¹ Med 15 prispevki se z Vegovimi vojaškimi dosežki ukvarja le en sam prispevek, Dediščina Vegovega časa dr. Matije Žargija iz Narodnega muzeja Slovenije (več o tem prispevku bo povedano kasneje).

Prvi je Vegove vojaške uspehe že v sredini 19. stoletja opisal Jaromir Hirtenfeld²² v svojem monumentalnem delu *Vojni red Marije Terezije in njegovi člani (Der Militär-Maria-Theresien-Orden und seine Mitglieder)*, kjer je na več kot 1.700 straneh opisal red in nosilce tega odlikovanja od leta 1757 do leta 1850. Juriju Vegi je namenil dobri dve strani.²³ Za Vego pravi, da je bil »*kot vojak pogumen, kot matematik velik*«. ²⁴ Na kratko omeni Lauterbourg in opiše Vegov podvig pri Fort Louisu. Vegov viteški križec Marije Terezije pripiše zgolj obleganju trdnjave Fort Louis: »*Med obleganjem Fort Louisa, ki so ga Francozi*

¹⁸ *Ehrenbuch des österreichisch-ungarischen Wehrmacht, I. Band*, str. 5.

¹⁹ Prav tam, str. 35.

²⁰ Prav tam, str. 14.–16.

²¹ *Jurij baron Vega in njegov čas: Zbornik ob 250-letnici rojstva* (gl. urednik Tomaž Pisanski).

²² Dr. Jaromir Hirtenfeld (1816–1872), avstrijski vojaški pisatelj, dopisnik Geološkega inštituta in član Avstrijskega geografskega inštituta.

²³ Hirtenfeld: *Der Militär-Maria-Theresien-Orden und seine Mitglieder*, str. 469–471.

²⁴ Prav tam, str. 496.

imeli za nepremagljivega, je bil Vega edini prisotni topniški štabni častnik, ki je usmerjal topništvo in si prislužil viteški križ.»²⁵ Dejstva, da je Vega trikrat zaprosil za odlikovanje in kot zasluge navajal še reševanje topov čez Ren, konstrukcijo daljnometnih možnarjev in obleganje Mannheima, ne omenja. Hirtenfeld sicer kratko omeni tako reševanje topov čez Ren, Vegov daljnometni možnar in obleganje Mannheima kot tudi kasnejšo obrambo Mainza, obleganje Kehla, bitko pri reki Lahn ter ponovno obleganje Mainza in umik, vendar dobi bralec vtis, da Vegovi podvigi po Fort Louisu niso imeli nobenega vpliva na podelitev viteškega križca Marije Terezije. Hirtenfeld posveti pol strani tudi Vegovemu znanstvenemu delu. Ker Hirtenfeld ne omenja Vegovih zavrnenih prošenj, posledično ne govori niti o možnih razlogih za zavrnitev oziroma spletkah, kot jih imenujejo nekateri pisci. Skratka, pri Hirtenfeldu je vse v najlepšem redu; Vega zavzame Fort Louis in dobi odlikovanje.

Prvi je življenjsko pot Jurija Vege, tako vojaško kot tudi znanstveno, opisal Fridolin Kaučič (1860–1922), književnik in strokovni pisec, drugače častnik v avstrijskem domobranstvu (upokojen je bil s činom polkovnika). Kaučič je o Vegi pisal večkrat.

Prvo notico o Vegi je Kaučič objavil leta 1882 v 11. številki celovškega časopisa *Kres* pod naslovom Sin slovenskega ratarja vitez častnega reda Marije Terezije, vendar se v podrobnosti o njegovem odlikovanju ni spuščal.²⁶

Leta 1886 je v *Organ der Militär-Wissenschaftlichen Vereine* objavil Vegov življenjepis²⁷ v nemškem jeziku (knjiga je doživela 2., dopolnjeno izdajo leta 1904; *Georg Freiherr von Vega, zweite verbesserte und illustrierte Auflage*, tokrat jo je Kaučič izdal v samozaložbi).²⁸ Kaučiču, avstrijskemu častniku, ki je večji del svojega življenja služboval na Dunaju, so bili nedvomno dostopni vsi arhivski dokumenti, ki so se tikali Jurija Vege. V knjigi je Kaučič podrobno opisal Vegovo mladost in študij, preden je ta stopil v vojsko, in ravno tako Vegova matematična oziroma znanstvena dela.

Kar se tiče Vegovih vojaških dosežkov, Kaučič v knjigi v celoti navaja vse dokumente, ki jih je Vega priložil svojim prošnjam za viteški križec Marije Terezije; dokazila, potrdila in vrste dejstev, pri čemer jih navaja kronološko glede na boje, ki se jih je Vega udeležil, in ne po datumih njihovega nastanka. Na primer, Dokazilo (*Attestatum*) o Vegovem junaštvu pred Lauterburgom Kaučič navaja kot prvega, ne glede na to, da je bilo to napisano šele več kot leto kasneje za Dokazilom o zavzetju Fort Louisa in priloženo šele drugi Vegovi prošnji. Vegovih prošenj kot takšnih Kaučič ne navaja; pri zavzetju Fort Louisa omenja zgolj, da Vega odlikovanja ni dobil: »Čeprav je generalmajor Lauer²⁹ zaprosil za vojaški red Marije Terezije za Vego in je bil ta majorju Vegi soglasno podeljen na kasnejšem redovnem kapitlju, ga ta ni prejel, razlog pa je ostal neznan.«³⁰ Kaučiču je moral biti spor med Vegom in njegovim predstojnikom, generalom grofom Colloredom,³¹ direktorjem topništva, vsaj deloma znan, vendar ga ne omenja (o grofu Colloredu bo več govora kasneje). Nadalje Kaučič piše o Vegovi rešitvi topov čez Ren in navaja dve tozadevni potrdili (*Attestatum*), vendar ne omenja, da je Vega drugič zaprosil za viteški križec Marije Terezije in prošnji priložil obe potrdili, niti ne omenja, da tudi tokrat odlikovanja ni dobil. Kaučič nadaljuje z

²⁵ Prav tam, str. 470.

²⁶ *Kres, leposloven in znanstveni list*, 1. november 1882, str. 599.

²⁷ Kaučič: *Georg Freiherr von Vega von Fridolin Kaučič*, 1886.

²⁸ Kaučič: *Georg Freiherr von Vega von Hauptmann Fridolin Kaučič*.

²⁹ Franz von Lauer (1736–1803), avstrijski generalmajor, ki je poveljeval obleganju trdnjave Fort Loius. Napredoval je do čina Feldzeugmeistra.

³⁰ Kaučič: *Georg Freiherr von Vega*, 1886, str. 18.

³¹ Knez Joseph Maria Graf Colloredo-Mels und Wallsee (1735–1818), avstrijski feldmaršal in politik; v feldmaršala je bil povišan po uspešnem obleganju Beograda leta 1793. Vodil je reformo avstrijskega topništva in bil kot tak Vegov najvišji predpostavljeni.

uspešnim testiranjem Vegovega daljnometnega možnarja in obleganjem Mannheima ter o tem navaja dve potrdili (Attestatum), pri čemer pravi:

»Naslednje potrdilo, ki ga je izdal generalmajor Unterberger,³² poroča o Vegovih odlično izdelanih možnarjih in njihovi uporabi pri obleganju Mannheima od 13. novembra do predaje 21. novembra, je podpisalo pet štabnih in en višji častnik, general-major Funk, FML. grof Sztaray, ki ga je na koncu podpisal tudi feldmaršal grof Wurmser in na podlagi katerega je bil Vega odlikovan z viteškim križcem vojaškega reda Marije Terezije.«³³

Tudi tu Kaučič ne omenja nove, tretje Vegove prošnje za podelitev odlikovanja.

Leta 1904 je Kaučič tudi v slovenščini objavil knjigo z naslovom *Jurij Vega*. Knjiga povzema predavanje, ki ga je imel 6. marca 1904 v društvu Zvezda na Dunaju.³⁴ Knjiga je precej krajša kot nemška izdaja, saj ima le 23 strani, pri čemer je v njej tudi precej manj podatkov kakor v nemški izdaji. Ta knjiga je bila namenjena Vegovi promociji med prebivalstvom in zbiranju sredstev za postavitev njegovega spomenika. V tej knjigi Kaučič ne navaja nobenih dokazil in potrdil. Ko se je Vega leta 1793 znašel na bojišču ob Renu, Kaučič le na kratko opiše vse Vegove dosežke na tem bojišču; kako je Vega »z odločnimi besedami« prepričal posadko utrjenega mesta Lauterbourg, da se je predala, obstreljevanje trdnjave Fort Louis, umik topov čez zmrznjeni Ren, vlitje novih možnarjev in obleganje Mannheima leta 1795, obrambo Mannheima leta 1796 ter bitko pri Dietzu istega leta in bitko pri Kehlju leto kasneje. O križcu Marije Terezije piše le malo: »Že l. 1793., ko je bil Vega prisilil trdnjavo St. Louis, da se je vdala, je predlagala višja vojaška oblast, naj se Vega odlikuje z viteškim križem reda Marije Terezije. Ta predlog je bil sicer enoglasno sprejet, toda zaradi nepoštenih intrig njegovih nasprotnikov ga ni dobil tedaj, ampak šele l. 1795., ko je prišlo po Vegovem prizadevanju mesto Mannheim Avstrijcem v roke.«³⁵ Kaučič se v knjigi bistveno več posveča Vegovemu znanstvenemu delovanju kot njegovim vojaškim uspehom. Večkratnih prošenj za viteški križec vojaškega reda Marije Terezije tudi v tej knjigi ne omenja. Napačno tudi navaja, da je Vega za odlikovanja predlagala »višja vojaška oblast«. Vega se je predlagal sam, »višja vojaška oblast« je le podpisala spričevala o njegovih podvigih. Kaučič ne navaja uporabljene literature ali arhivskih dokumentov.

Istega leta, kot knjiga v slovenščini, je izšla tudi druga, predvsem z ilustracijami izpopolnjena, izdaja knjige *Georg Freiherr von Vega* iz leta 1886. Knjigo je Kaučič tokrat izdal v samozaložbi, medtem ko vsebinsko ne prinaša nič bistveno novega.

Leta 1891 je Jakob Benedek³⁶ o Juriju Vegi napisal biografsko povest pod naslovom: *Od pluga do krone, zgodovinski roman iz minulega stoletja*, preprostemu narodu spisal Jakob Benedek. Benedek je hotel, kot pravi sam v predgovoru, »prvič Slovence seznaniti s preslavnim rojakom našim, česar je mož izvestno

³² Leopold baron Unterberger (1734–1818), avstrijski Feldzeugmeister. Feldzeugmeister oziroma general topništva je bil zgodovinski vojaški čin v avstrijskih armadah. Uporabljali so ga že v 16. in 17. stoletju, v nekaterih evropskih državah se je ohranil vse do začetka 20. stoletja. Nemški izraz Feldzeugmeister se dobesedno prevaja kot »mojster orožja« (Feld pomeni bojišče, kot je uporabljeno v nemškem nazivu za feldmaršala (Feldmarschall), in Zeug se nanaša na topove). V francoščini je bil enakovreden izraz Grand maitre d'artillerie, ki so ga uporabljali že za časa francoskega kralja Filipa VI. (1328–1350). V širšem kontekstu pa pojem Feldzeug v zgodnjem in srednjem veku lahko nanaša še na marsikaj drugega, na primer na vso oborožitev, strelivo, vojaško opremo oziroma logistiko in podobno.

³³ Kaučič: *Georg Freiherr von Vega*, 1886, str. 24.

³⁴ Kaučič: *Jurij Vega*.

³⁵ Kaučič: *Georg Freiherr von Vega*, 1886, str. 17.

³⁶ Jakob Benedek (1850–1916), slovenski pisatelj, pisal je predvsem povesti, najpomembnejša med njimi je zgoraj omenjena biografska povest o Juriju Vegi.

*popolnoma vreden, ter mu na tak način postaviti živ spomenik v srci narodovem; drugič pa sem hotel ž njim odpreti oči zlasti tistim kmetskim očetom, ki imajo nadarjene sinove, toda jih ne dajo v šole.*³⁷ Biografska povest, ki je pravzaprav romantičen roman, je pisana z veliko domišljije in pesniške svobode. V njej se vrstijo nesrečne ljubezni, spletke, ugrabitve, pobegi iz ječ, cigani, Turki; skratka, zapletena romantična zgodba, ki sledi Juriju Vego od mladih let do smrti. Številni dogodki iz Vegovega življenja so plod pisateljeve domišljije, vendar Benedek povest prepleta s stvarnim zgodovinskim dogajanjem, a tudi z obilico podatkov, ki jih je nedvomno črpal iz del Kaučiča in Hirtenfelda. Čeprav je Benedekova povest močno romantično obarvana in domišljijsko bogata, vendar upošteva znana dejstva in navaja Vegove zasluge, kakor so bile opisane v spričevalih in dokazilih, ki so bila priložena Vegovim prošnjam za odlikovanje. Vendar Benedek piše samo o dveh prošnjah, v katerih je Vega zaprosil za odlikovanje.

Jože Povšič³⁸ je ob 200-letnici izida Vegovega prvega logaritmovnika, leta 1983, napisal knjižico pod naslovom *Jurij Vega: ob 200-letnici izida njegovega prvega logaritmovnika* v zbirki Kulturni in naravni spomeniki Slovenije. Povšič se v glavnem posveča Vegovemu znanstvenemu delu, vojaškim uspehom namenja le malo prostora; vendar navede vse njegove pomembne vojaške podvige. V kratkem poglavju Časti, priznanje in težave, piše: »Po zavzetju Fort Louisa je poveljnik oblegovalnih čet general major Lauer predlagal Vego za viteški vojaški red Marije Terezije. Redovni zbor mu ga je tudi soglasno prisodil, a Vega takrat, pri naslednji promociji 7. julija 1794, reda ni dobil. ... Po izumu novih topov, s katerimi je Vega tako uspešno sodeloval pri zavzetju Mannheima, je bil drugič predlagan. Red je potem dobil pri promociji 11. maja 1796.«³⁹ Povšič ne navaja uporabljene literature.

Dušica Kunaver⁴⁰ je leta 1999 izdala drobno knjižico *Matematik Jurij Vega: od pastirja do barona*. V njej na kratko omenja Vegove vojaške uspehe, Beograd, Lauterbourg, Fort Louis in Mannheim. Kar se tiče viteškega križca Marije Terezije, piše: »Po bitki za Fort Louis leta 1794 so za Jurija Vego predlagali najvišje avstrijsko vojaško odlikovanje – viteški križ Marije Terezije.«⁴¹ Nadaljuje, »odlikovanja tokrat ni dobil«. Odlikovanju namenja še nekaj besed v poglavju Odlikovanec z viteškim redom Marije Terezije: »Leta 1796, po zmagi, ki so jo izbojevali Vegovi možnarji pri Mannheimu, je bil Vega zdaj že drugič predlagan za viteški red Marije Terezije. Tokrat ga je dobil in bil povišan v viteški stan.«⁴² Pravi tudi: »Višja vojaška oblast je Jurija Vego odlikovala z vrsto spričeval, v katerih so opisane njegove zasluge in ta spričevala so glavni vir za poznavanje Vegovega življenja.«⁴³ Tu se avtorica moti; to niso bila spričevala, s katerimi bi bil Vega odlikovan. Spričevala, dokazila in vrste dejstev oziroma *Species facti* in *Attestati* o pokazani hrabrosti oziroma vojaških zaslugah, potrjeni iz strani očitvidcev, so bili sestavni del prošnje za odlikovanje. Dušica Kunaver med uporabljenimi literaturo ne navaja arhivskih virov.

O Juriju Vego je največ pisal Sandi Sitar,⁴⁴ ki je napisal kar nekaj del, štiri knjige (*Jurij Vega v sliki in besedi*, Mladinska knjiga, 1974, *Jurij Vega, Znameniti Slovenci*, Partizanska knjiga, 1983, *Jurij Vega, Vegovo Zasavje*, Turistično društvo

³⁷ Benedek: *Od pluga do krone*, str. 2.

³⁸ Jože Povšič, slovenski matematik in pisec (1907–1985), znan kot pisatelj bibliografij in biografij, med katerimi so najbolj znane biografije Jurija Vege, Franca Močnika in Franca Hočevarja.

³⁹ Povšič: *Jurij Vega*, str. 27–28.

⁴⁰ Dušica Kunaver (1937), samostojna kulturna publicistka, zbirateljica ljudskega izročila in etnološkega gradiva, izdajateljica poljudnoznanstvenih in leposlovnih knjig ter pedagoških priročnikov.

⁴¹ Kunaver: *Jurij Vega*, str. 26.

⁴² Prav tam, str. 31.

⁴³ Prav tam, str. 31–32.

⁴⁴ Sandi Sitar (1937), slovenski umetnostni zgodovinar, pisatelj, publicist in novinar.

Dolsko 1997, dopolnjeni ponatis 2002, in *Vegov spomenik*, Turistično društvo Dolsko in Senožeti, 2004) in nekaj člankov.

V svoji knjigi *Znameniti Slovenci, Jurij Vega* se je Sitar podrobno lotil vseh plati Vegovega življenja, obravnava je tudi vse likovne in kiparske upodobitve Jurija Vege. Zelo podrobno opisuje vojaške operacije, ki se jih je Vega udeležil; ob opisu Vegovih podvigov predstavi tudi širšo sliko vojnih operacij. Po Beogradu se je v poglavju Ob Renu (1793–1797) posvetil tamkajšnjemu bojevanju. Po Lauterbourgu podrobno opisuje zavzetje Fort Louisa. Sitar piše, da je general Lauter poslal predlog za odlikovanje, ki ga je spremljalo dvoje spričeval, kjer so bile opisane Vegove zasluge za padec Fort Louisa, pri čemer so jih podpisali visoki častniki, cesarski pisarni:

»Tudi redovni zbor je predlog soglasno osvojil, toda na podelitvi odlikovanj reda Marije Terezije 7. julija 1794 za Vego ni bilo viteškega križa. Ustavilo se je pri zadnji zapreki, cesarjevemu podpisu. Vladar se je poprej posvetoval z grofom Colloredom, njegovo mnenje pa je bil glede Vegovega odlikovanja prav tako odklonilno, kot je bilo tudi glede privoljenja za posvetitev velikega logaritmovnika cesarju.«⁴⁵

Sitar tudi omenja Vegovo pritožbo cesarju in Colloredovo pismo predsedniku vojnega sveta, grofu Wallisu⁴⁶ v tej zadevi. Nato se Sitar posveti reševanju topov preko zmrznjenega Rena. Pravi, da *»o Vegovih junaških podvigih v decembru 1794 pričata dve vojaški spričevali z opisom dogodkov in s podpisi skupine časnikov, med njimi feldmaršala Wartenslebna, ... eno ob spričeval pa je podpisal sam vojvoda Albert Saksonsko-Tešenski,⁴⁷ ki je bil tedaj poveljnik renske fronte.«⁴⁸* Ponovne Vegove prošnje za podelitev reda Marije Terezije Sitar ne omenja. Vegove pritožbe v arhivskih dokumentih nisem zasledil, vendar je res, da v drugi prošnji (ki je v celoti navedena v nadaljnjem besedilu), Vega cesarju sicer blago, a vendar jasno očita, da ni dovolil, da bi mu posvetil logaritmovnik.

Nadalje Sitar navaja podrobno poročilo o poskusih z novima Vegovima možnarjema. Na kratko omenja tudi osvojitve Mannheima, predvsem zaradi zaslug novih Vegovih možnarjev. Vendar ne omenja, ali je Vega znova zaprosil za odlikovanje; Sitarja je mogoče razumeti, kot da je predlog, ki je že bil pri cesarju, končno dobil »zeleno luč«: *»Po izrednih dejanjih pri obrambi in zopet osvojitvi Mannheima ter na priporočilo odličnih spričeval, ki nadrobno opisujejo Vegove zasluge in junaštva, je predlog za podelitev viteškega reda Marije Terezije naposled le prodril prek zavisti in spletk.«⁴⁹*

20 let pozneje je Sitar napisal še obširnejšo knjigo o Juriju Vegi, *Vegov spomenik*. Knjiga je domiselno zasnovana kot leksikon. V 28. poglavju Odlikovanje se prvič dotakne viteškega križca vojaškega reda Marije Terezije. Omenja *»listino s predlogom za podelitev obljubljenega odlikovanja, ki nosi datum 28. novembra 1793 in ima trinajst podpisov, med katerimi sta dva generalska.«⁵⁰* Potem navaja že znane razloge, zakaj Vega odlikovanja ni dobil. Nadalje piše: *»Predlagatelji so nato pripravili novo spričevalo, izdano v Maizu 1. marca 1795 in podpisano z devetimi podpisi. Ker je Colloredo v svojem odgovoru cesarju podvomil, kakšno podporo ima Vega v zboru za podelitev reda Marije Terezije, je pri Fort Louisu poveljujoči general Lauer predložil svoj novi predlog temu zboru, ta pa ga*

⁴⁵ Sitar: *Znameniti Slovenci, Jurij Vega*, str. 112.

⁴⁶ Michael Johann Graf von Wallis (1732–1798), avstrijski feldmaršal in predsednik Vojnega sveta (Hofkriegsrat) v letih 1791–1796.

⁴⁷ Albert Kasimir von Sachsen-Teschen (1738–1822), avstrijski cesarski feldmaršal (*Reichs-Generalfeldmarschall*).

⁴⁸ Sitar: *Znameniti Slovenci, Jurij Vega*, str. 116.

⁴⁹ Prav tam, str. 121.

⁵⁰ Sitar: *Vegov spomenik*, str. 60.

je soglasno podprl. Vendar Vega obljubljenega odlikovanja tudi leta 1795 niso podelili. Prejel ga je naslednje leto, vendar za druge in drugačne zasluge.«⁵¹ Vendar Sitar ne omenja, kakšne naj bi bile te druge in drugačne zasluge.

V 29. poglavju Čez Ren Sitar na koncu zapiše: »O teh Vegovih podvigih in junaštvih ne priča le izročilo, marveč so se o njih ohranili dokumenti, ki so jih podpisali trije generali in mostar Pavel, enega pa je podpisal tudi poveljnik koalicijske vojske pred Mannheimom, vojvoda Albert Saksonsko-Tešenski.«⁵² Ti dokumenti, ki jih navaja Sitar, niso nič drugega kakor poročila (*Species facti*), ki jih je Vega priložil ponovni prošnji za odlikovanje.

Sandi Sitar ne v eni ne v drugi knjigi, kljub velikemu obsegu uporabljene literature, ne navaja arhivskih virov, iz katerih je črpal podatke.

Leta 2006 je ob 250-letnici Vegovega rojstva izšel zbornik *Jurij baron Vega in njegov čas*. V njem je zbranih 24 člankov, ki se nanašajo na vsa področja Vegovega življenja; od njegovega znanstvenega dela do poglavij iz njegovega življenja, kot so družina, prostozidarsvo, povezave z znanstvenimi institucijami itd. Nekaj malega je posvečeno tudi njegovim vojaškim uspehom. Eden izmed člankov se ukvarja z balistiko (Jurij Vega in balistika avtorja dr. Mihael Perman in dr. Marko Razpet), vendar Vegovih dosežkov na bojišču ne omenja. Edina članka, ki se posvečata Vegovim vojaškim dosežkom, sta Vega v uniformi avtorja dr. Stanislava Južniča in Dediščina Vegovega časa avtorjev Matije Žargija in fotografa Tomaža Lauka iz Narodnega muzeja Slovenije. Južnič izjemno natančno opiše topništvo od njegovega nastanka do konca 18. stoletja; vrste topov, balistične izračune raznih evropskih matematikov in se posebej posveti razvoju avstrijskega topništva. Opisi Vegovih uspehov na bojiščih so skromnejši; povzame le nekaj odlomkov iz Vegovih dokazil. Omenja sicer »Lauerjev predlog« za odlikovanje, medtem ko Vegovih prošenj ne omenja. Po zavzetju Mannheima Južnič pravi, da je »Unterberger znova pohvalil Vegovo streljanje pod Mannheimom« in nadaljuje »Poročila so odprla Vego pot do medalje Marije Terezije.«⁵³ Tudi raba besede »medalja« namesto »red« ni najprimernejša; medalje so v osnovi odlikovanja nižjega ranga. Vendar je res bila ob ustanovitvi reda Marije Terezije leta 1757 skovana tudi srebrna medalja reda Marije Terezije, ki je bila podeljena pomembnim osebam, ki so sodelovale pri ustanovitvi reda, vendar z redom kot takšnim ni imela nobene povezave.⁵⁴

Tudi Žargi in Lauko sta se posvetila meroslovju, balistiki in oborožitvi tistega časa, medtem ko je v članku kar nekaj doslej pri nas še neobjavljenih upodobitev bojišč, pri čemer je Vega odločilno pripomogel k zmagam avstrijskih vojsk. Poleg tega Žargi natančno opiše bitke, v katerih se je Vega izkazal, vendar o Vegovem viteškem križcu vojaškega reda Marije Terezije ne piše, razen omembe: »Podpolkovnik topničar baron Jurij Vega je bil poleg svojega znanstvenega dela in »profesor matheseos« pri bombardirskem zboru predvsem izvrsten vojak, za kar si je prislužil viteški križec Marije Terezije.«⁵⁵

Vegove vojaške dosežke bežno omenja v svojem članku Documents and Newspapers Articles about Georg Vega – Dokumenti in časopisni članki o Juriju Vego tudi dr. Geraldine Faustmann. Pri obleganju Fort Louisa Faustmann pravi, da je Vego general Lauer nominiral za križec Marije Terezije, a da je bil kasneje za zavzetje Fort Louisa Vega odlikovan s »potrdilom o zaslužni službi, ki so ga podpisali general Lauer in drugi majorji.«⁵⁶ Nadalje piše: »Še več, Vega je

⁵¹ Prav tam, str. 60.

⁵² Prav tam, str. 62.

⁵³ Južnič: Vega v uniformi- Vega in his Battledress, str. 142.

⁵⁴ Ortner, Ludwogstorf: *Austrian Orders and Decorations, Part I/Volume 1; The Imperial-Royal Orders up to 1918*, str. 180.

⁵⁵ Žargi, Lauko: Dediščina Vegovega časa - The Heritage of Vega's Time, str. 88.

⁵⁶ Faustmann: Documents and Newspapers Articles about Georg Vega – Dokumenti in časopisni članki o Juriju Vego, str. 48. V izvirniku se stavek glasi: »For this deed Vega received a distingui-

bil predlagan za križec za zaslužno službo. Vendar tega odlikovanja ni dobil.⁵⁷ Po zavzetju Mannheima Faustmann zapiše: »Za ta izjemen uspeh je Vega od Leopolda Unterbergerja dobil častni certifikat in bil 11. maja 1796 počaščen z viteškim redom železnega križa, ki mu je bil obljubljen že pred tremi leti.«⁵⁸ Mišljen je nedvomno viteški križec Marije Terezije. Pri odlikovanjih je bila avtorica žal nekoliko netočna.

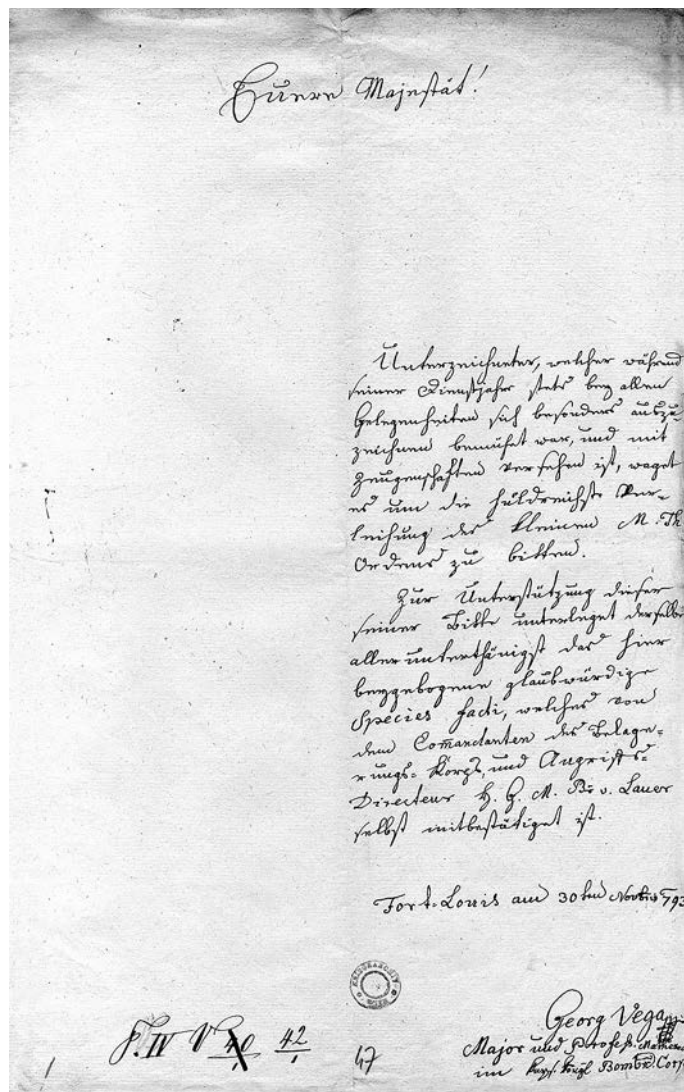
Vegove prošnje za podelitev vojaškega reda Marije Terezije

V avstrijskem vojnem arhivu (Kriegsarchiv) hranijo v arhivu vojaškega reda Marije Terezije (Archiv des Militär-Maria Theresien-Ordens) v fasciklih IV (Ordenskandidaten und -mitglieder) in V (Promotionen), karton 132, mapa F IV/42, dokumente, ki se nanašajo na podelitev vojaškega reda Marije Terezije majorju Juriju (Georgu) Vegi. Mapa obsega 49 numeriranih listov

Vega je za viteški križec vojaškega reda Marije Terezije prvič zaprosil po padcu trdnjave Fort Louis. Trdnjava je padla 14. novembra 1793, medtem ko je Vega prošnjo za podelitev vojaškega reda Marije Terezije na cesarja Franca II. naslovil že dobra dva tedna kasneje; 30. novembra 1793. Prošnja je zelo kratka (slika 1):

»Vaše veličanstvo!

Podpisani, ki si je v svojih letih službovanja ob vseh priložnostih prizadeval, da bi se posebej odlikoval in oskrbljen s spričevali, si drzne prositi najmilostnejše podelitve malega reda M. Th.

Slika 1: Prva Vegova prošnja za podelitev viteškega križca vojaškega reda Marije Terezije.
(Vir: ÖSTA/KA, MMThO, Fasc IV, V./42, škatla 132, mapa Vega, folij 47.)

shed service certificate signed by General lauer and other majors.«

⁵⁷ Prav tam, str. 48. Izvirnik se glasi: »Furthermore, Vega was suggested for Distinguished Service Cross. But he did not receive this distincion.« Distinguished Service Cross je sicer znano visoko tako angleško odlikovanje (ustanovljeno leta 1901) kot tudi ameriško (ustanovljeno leta 1918); obe odlikovanji sta se podeljevali za izjemen pogum. Če je bil članek preveden v angleščino iz katerega drugega jezika, je najbrž po sredi napaka prevajalca, ki ni dovolj dobro poznal materije in je privzel ime visokega angleškega odlikovanja.

⁵⁸ Prav tam, str. 50. Izvirnik se glasi: »For this excelent performance Vega received a certificate of Honor from Leopold Unterberger and on May 11, 1796 he was honored with the Knight of the Iron Cross which had been promised to him three years before.« Železni križ je bil znamenito prusko odlikovanje, ustanovljeno slabih 20 let kasneje (leta 1813) in Vega ga seveda ni nikoli prejel.

V podporo svoje prošnje prilaga z vso ponižnostjo tukaj priložen verodostojen Species facti, ki ga je osebno potrdil Komandant oblegovalnega korpusa in vodja napada, H. G. M. Br. v Lauter.

Fort-Louis, 30ega Novembra 1793

Georg Vega

Major in profesor matematike

v ces. kralj. Bomb.(ardirskem) korp.(usu)»⁵⁹

Vega je prošnji priložil dve strani in pol dolg *Species facti*⁶⁰ (vrsta dejstva oziroma poročilo o dosežkih). To nosi datum 28. november 1793, datirano je torej dva dni pred Vegovo prošnjo. *Species facti* nosi podpise in pečate prič Vegovega podviga: dveh generalov, Lauterja in Dauna, ter devetih drugih častnikov.

Kot vemo, je kapitelj reda sicer soglasno potrdil predlog, vendar ga cesar Franc II. po posvetu z generalom grofom Colloredo, direktorjem avstrijskega topništva in Vegovim najvišjim predstojnikom, ni bil pripravljen podpisati. Grof Colloredo je bil namreč mnenja, da sta za Jurija Vego kot sina iz kmečke družine majorski čin in položaj profesorja na topničarski šoli že sama po sebi dovolj velika nagrada ter da ne potrebuje nikakršnega dodatnega odlikovanja. Svoj pogled na Vegovo prošnjo je Colloredo jasno izrazil tudi v pismu feldmaršalu in predsedniku vojnega sveta, grofu Wallisu:

»V ostalem pa je opravljal major Vega pravzaprav službo profesorja matematike v topništvu in je v tem času napisal matematični učbenik za korpus, ki še ni popolnoma dokončan, pa je kljub temu dobro ocenjen. Za ta svoj trud pa je bil že obilo poplačan s tem, da je od leta 1780, ko je stopil kot topničar v vojaško službo, napredoval do majorja, kar drugi običajno dosežejo šele po dolgotrajni in naporni poti, pogosto s ponavljajočim se življenjskim tveganjem. Kar zadeva logaritemsko delo, gre pravzaprav za novo, nekoliko drugače urejeno izdajo obstoječih tako imenovanih Vlaggovih⁶¹ logaritemskih tabel, ki so zelo uporabne za akademije in knjižnice: a za službo bi bilo še bolj koristno, če bi namesto tega dela major Vega dokončal svoj matematični učbenik, na katerega so ga večkrat spominjali. Tukaj je zdaj odvisno od najvišje milosti njegovega veličanstva samega, ali in v kolikšni meri bo dovolil zahtevano posvetitev zadevnega logaritmičnega dela in ali bo preostalo prošnjo majorja Vego upošteval z največjo milostjo.«⁶²

Kot je videti, Colloredo tudi o Vegovem matematičnem znanstvenem delu ni imel najboljšega mnenja.

Razni pisci kot vzrok, da Vega ni dobil odlikovanja, omenjajo spletke in »neznana dejstva«. Zdi se, da je stvar veliko preprostejša. Cesar Franc II. (1768–1835) je bil takrat mlad (star komaj 26 let) in verjetno še ne dovolj izkušen. Za nasvet o Vegovi prošnji za odlikovanje se je obrnil na generala grofa Colloreda, direktorja topništva in Vegovega najvišjega predpostavljenega. Ta je bil, kot je iz zgornjega razvidno, proti. Ni bilo ne spletkarjenja in ne neznanih razlogov, le Colloredo je bil proti. Vendar je možno, da je bila posredi tudi Colloredova zavist. Colloredo sam je namreč leta 1784 zaprosil za sprejem v red, vendar ga je cesar zavrnil, češ, da mu ga ne more podeliti, ker je malteški vitez. Colloredo je bil namreč tudi veliki prior malteškega viteškega reda na Češkem in se je kot tak boril za ohranitev malteškega reda, ki je tedaj preživel težke čase. Mogoče

⁵⁹ ÖSTA/KA, MMThO, Fasc IV., V./42, škatla 132, mapa Vega, folij 47.

⁶⁰ Prav tam, folij 48 in 49.

⁶¹ Adriaan Vlacq (1600–1667), nizozemski matematik in publicist, ki je leta 1628 objavil tabelo logaritmov od 1 do 100.000 na 10 decimalnih mest.

⁶² Povšič: *Biografija Jurija Vego*, str. 24.

Colloredu ni šlo v račun, da bi bil njegov podrejeni, major Vega, sprejet v red, medtem ko je on sam bil zavržen.

Nekateri avtorji omenjajo še en razlog, ki je morebiti botroval temu, da Vega ni dobil odlikovanja.⁶³ Vega je namreč pri obstreljevanju trdnjave Fort Louis s topovi obstreljeval tudi civilno naselbino v trdnjavi, kjer so stanovale družine vojakov. Obstreljevanje civilnega naselja v trdnjavi podrobno opisuje tudi *Species facti*, vrsta dejstev oziroma dokazilo o Vegovem uspehu:

»Mesto, ki je bilo v tem času z desnega brega Rena obsipano z granatami in je na eni strani začelo goreti (ker je omenjeni major Vega tudi z desnega brega Rena iz osmih 60-funtnih možnarjev, ki so bili usmerjeni na Fort, poslal poveljujočemu topniškemu podpolkovniku Kochu pismeni ukaz, da z nekaj možnarji napade levi del mesta), je bilo s havbičnimi granatami tudi z druge strani na več mestih zažgano. S tem se je največji in najuglednejši del mesta spremenil v razvaline in pepel, ostanek pa je bil tako opustošen, da je bilo vse prebivalstvo skupaj z garnizijo tako preplašeno, da je končno naslednji dan 13. novemb. opoldne prosilo za prekinitev ognja, da bi lahko kapitulirali. Nakar je sledila znana in nepričakovana kapitulacija.«⁶⁴

Prav pritisk na civilni del trdnjave je bistveno pripomogel k hitri predaji, saj poveljujoči drugače niso mogli zaščititi civilistov. Vega je tudi tu pokazal svojo brezkompromisno ambicioznost, saj v strmenju po uspehu, ki bi mu prinesel odlikovanje, slavo, plemiški naziv in denarno nagrado, ni ravnal častno in ni upošteval tedaj splošno priznanega gentlemanskega pravila o nenapadanju civilnih ciljev.

Po francoskem obleganju Mannheima jeseni 1794, ko je Vega v noči s 24. na 25. december 1794 čez delno zamrzli Ren rešil topove, je 26. februarja 1795 ponovno na cesarja Franca II. naslovil prošnjo za podelitev vojaškega reda Marije Terezije. Glede na prvo prošnjo je ta precej daljša. Ob prošnji za podelitev reda je Vega izrabil priložnost in cesarju napisal še nekaj drugih stvari, ki so mu ležale na duši. Cesarju rahlo užaljeno očita, da ni dovolil, da bi mu posvetil svoje logaritemske tablice,⁶⁵ ki so kmalu doživele velik uspeh. Razen tega cesarja spominja na dejstvo, da je njegova majorska plača le začasna in da bo po končani vojni spet dobival samo stotniško plačo (**slika 2**):

»Vaše Veličanstvo!

Podpisani si drzne še enkrat izreči najponižnejšo prošnjo za podelitev reda M. Ther., ki temelji na dejanju, kot to izkazuje priloženo originalno spričevalo.

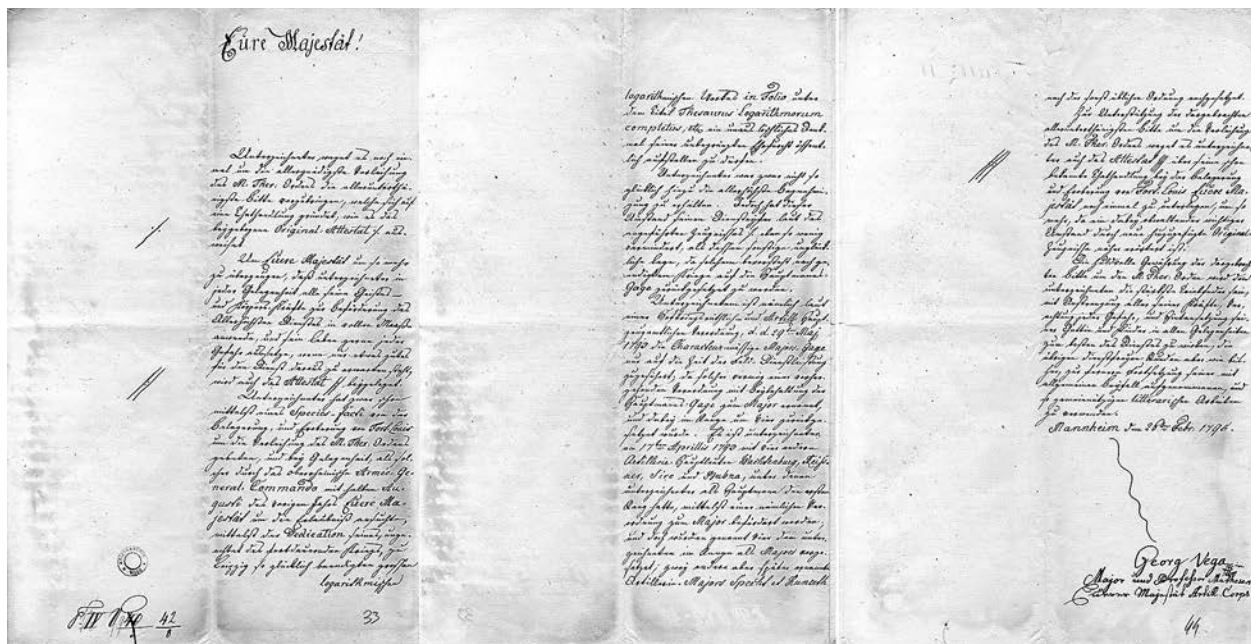
Da bi Vaše veličanstvo čim bolj prepričali, da je podpisani ob vsaki priložnosti vso svojo duševno in telesno silo v polni meri uporabil za podporo najvišje službe in svoje življenje rade volje izpostavil vsaki nevarnosti, če je le bilo od tega pričakovati kaj dobrega za službo; priloženo je tudi potrdilo. Podpisani je sicer že s pomočjo enega Species facti o obleganju in zavzetju Fort Louisa za podelitev reda M. Ther. že zaprosil, in ob priložnosti kot tak preko v lanskem letu zmagovite generalne komande renske armade, zaradi njegovega brezmejnega spoštovanja Vaše Veličanstvo zaprosil za dovoljenje, da bi smel posvetitev svojih velikih logaritemskih del z naslovom The-saurus Logarithmorum completus, ki jih je, ne glede na nadaljevanje vojne, srečno končal v Leipzigu, javno objaviti.

Podpisani sicer ni imel te sreče, da bi za to dobil najvišje dovoljenje. Vendar

⁶³ Južnič: Vega v uniformi- Vega in his Battledress, str. 140.; Sitar, Čad, Jurij Vega, str. 32–33.

⁶⁴ ŌSTA/KA, MMThO, Fasc IV., V./42, škatla 132, mapa Vega, folij 48 in 49.

⁶⁵ Vega: The-saurus Logarithmorum Completus.

Slika 2: Druga Vegova prošnja za podelitev viteškega križca vojaškega reda Marije Terezije (prva, druga in tretja stran)
(Vir: ÖSTA/KA, MMThO, Fasc IV., V./42, škatla 132, mapa Vega, folij 33 in 44.)

je ta zastoj njegovo vnemo, kot dokazuje navedeno spričevalo, zmanjšal le za tako malo, kot sicer njegov nesrečni položaj, ki ga čaka, da bo po koncu vojne postavljen nazaj na plačo stotnika.

Podpisanemu je namreč po uredbi Dvornega vojnega sveta in top.(niškega) glavnega urada z dne 29. maja 1793 zagotovljena plača majorja le za čas službe na bojišču, ker je bil ta z neko prejšnjo uredbo imenovan za majorja ob ohranitvi stotniške plače. Podpisani je bil 17. aprila 1793 s štirimi drugimi stotniki; Wachtenburgom, Reissnerjem, Sirem in Bubno, med katerimi je bil podpisani prvi po rangi, prav s to odredbo povišan v majorja. In vendar so bili tudi vsi štirje navedeni povišani v majorje. Tudi dva druga, pozneje imenovana topniška majorja Specht in Hunert, ki sta bila povišana kasneje, sta bila povišana po običajnem vrstnem redu.

Za podporo podani najponižnejši prošnji za podelitev reda M. Ther. si dovoljujem podpisani tudi atestat o svoji že znani dejavnosti pri obleganju in zavzetju Fort Louisa vašemu veličanstvu še enkrat predočiti, tem bolj, ker je ob tem ena preudarno pomembna okoliščina z novimi dodatnimi originalnimi spričevali natančno razložena.

Milostna privolitev za podano prošnjo za red M. Ther. bo podpisanemu najmočnejši nagib, da bo z naporom vseh svojih moči, prezirajoč vsakršne nevarnosti ne glede na svojo soprogo in otroke, ob vseh priložnostih deloval v dobro službe, ostale službe proste ure pa bo uporabil, kot doslej, tudi še v naprej za nadaljevanje svojega z vsem pritrjevanjem vsesplošno koristnega literarnega dela.

Mannheim, 26. febr. 1795.

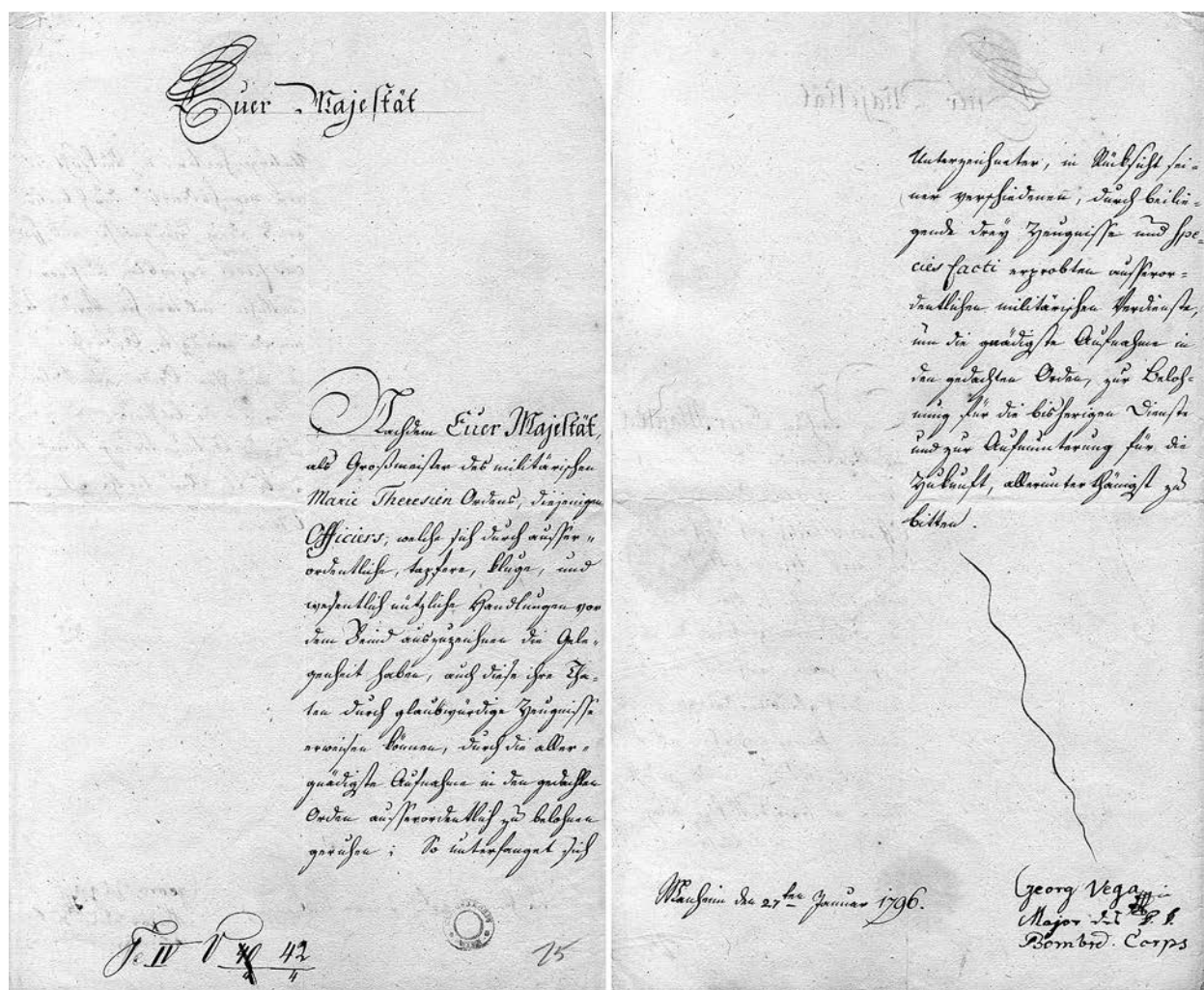
Georg Vega

major in profesor matematike

vašega Veličanstva bombard. korpusa»⁶⁶

⁶⁶ ÖSTA/KA, MMThO, Fasc IV., V./42, škatla 132, mapa Vega, folij 33 in 44.

Prošnjo je tokrat Vega bogato opremil s spričevali, priložil je kar tri: prvi *Attestat*⁶⁷ navaja dejstva Vegovega uspeha pri predaji mesta Lauterbourg marca 1793, drugi *Attestat*,⁶⁸ ki ga je podpisal Paul von Seyl, palatinski mostovni mojster in ladjar, se nanaša na rešitev topov iz trdnjave Rheinschanze v noči s 24. na 25. december. Datiran je 18. januarja 1795 v Mainzu; štirje častniki – priče so *Attestat* podpisali 22. januarja 1795 v Mannheimu, medtem ko jih je ostalih pet podpisalo šele mesec dni kasneje, 21. februarja 1795. Zanimivo je, da svoje zasluge pri predaji Lauterburga v prvi prošnji Vega ne navaja, medtem ko je tokrat očitno menil, da bi bila lahko to dodatna utež pri tehtanju njegovih zaslug, potrebnih za podelitev viteškega križca reda Marije Terezije. Tretji *Attestat*⁶⁹ se ravno tako nanaša na rešitev topov iz Rheinschanze in je datiran 10. januarja 1795, pri čemer so ga podpisali Feldzeugmeister Wartensleben in še osem drugih častnikov, prič Vegovega junaštva. Na koncu je še pripis vojvode Alberta Saško-Tešenskega, vrhovnega poveljnika renske armade: »Da se zaradi vsega, do sedaj podanega poročila strinjam in sem bil sam v več priložnostih o gorečnosti in o izvršenih dejanjih majorja Vege očividec, vidim za primerno ter potrjujem vse

Slika 3: Tretja Vegova prošnja za podelitev viteškega križca vojaškega reda Marije Terezije.

(Vir: ÖSTA/KA, MMThO, Fasc IV, V./42, škatla 132, mapa Vega, folij 25.)

⁶⁷ Prav tam, folij 40.

⁶⁸ Prav tam, folij 30.

⁶⁹ Prav tam, folij 42.

to z lastnoročnim podpisom. Vojvoda Albert.«⁷⁰ Ob teh dveh dokazilih oziroma spričevalih je Vega prošnji priložil še overovljeni prepis *Species facti*,⁷¹ ki ga je priložil prvi prošnji za odlikovanje, ki je bil 19. januarja 1795 dopolnjen z dodatnim pričevanjem nadporočnika (sic!) 2. topniškega regimenta.

Vendar odlikovanja še vedno ni bilo. Ni podatkov o tem, da bi kapitelj reda ponovno sklepal o Vegovi prošnji, saj je potrdil že prvo prošnjo. Očitno se je cesar Franc II. tudi tokrat odločil, da prošnje ne bo potrdil, ne glede na to, da se je število Vegovih dosežkov in zaslug znatno povečalo. Kljub temu Vega ni vrgel puške v koruzo. Ko se je čez leto s svojima novima daljnometnima možnarjema ponovno izkazal pri obleganju Mannheima, je 27. januarja 1796 v tretje na cesarja naslovil prošnjo za podelitev prestižnega odlikovanja (slika 3):

»Vaše veličanstvo,
ob tem, ko Vi kot veliki mojster vojaškega reda Marije Terezije tiste častnike, ki so se izkazali z izjemnim junaštvom, modrostjo in izjemnimi koristnimi dejanji proti sovražniku, odlikujete, imate priliko tudi ta dejanja, ki so dokazana z verodostojnimi spričevali, da bi jih z vso Vašo milostjo premišljeno nagradilo s sprejemom v omenjeni red.
Zato se podpisani sprašuje, glede na njegove različne, s spričevali in *species facti* preizkušene vojaške zasluge, Vas vljudno prositi, kot zahvalo za dosežanje zasluge in za spodbudo v bodočnosti, za omenjeni red.
Mannheim, 27. januarja 1796
Georg Vega
major c.kr. bomb. korpusa«⁷²

Prošnji je seveda priložil dokazila; *Species facti*,⁷³ ki govori o obleganju Mannheima, je datirano 16. decembra 1795 v Mannheimu, pri čemer ga je podpisal generalmajor Unterberger.⁷⁴ Unterberger celo omenja, da je Vega za odlikovanje že zaprosil, vendar ga ni dobil: »... in se je pri minulem obleganju Fort Louisa kot poveljnik oblegovalne artilerije tako častno izkazal, da je za pridobitev reda Marije Terezije nato na kapitlju reda enoglasno dobil (soglasje), vendar tega odlikovanja takrat le po naključju ni mogel dobiti.« Zanimivo je, da je bil Vega z Unterbergerjem tesno povezan. Oba sta bila namreč prostožidarja, člana iste prostožidarske lože. Vega je leta 1785 zaprosil za vstop v dunajsko prostožidarsko ložo »pravo soglasje« in Unterberger je bil eden izmed njegovih dveh prostožidarskih botrov.⁷⁵ Nedvomno je bil Unterberger, ki je bil na bojišču pri Mannheimu Vegov predpostavljeni, svojemu prostožidarskemu varovancu naklonjen in mu je brez težav pripravil in podpisal ustrezno dokazilo o njegovih dosežkih, ki si ga je Vega brez dvoma v polni meri zaslužil.

Drugo dokazilo je *Attestatum*⁷⁶, datirano 20. januarja 1796 v Mannheimu, ki ravno tako govori o obstreljevanju Mannheima in novih možnarjih, obenem neposredno poziva redovni kapitelj, naj prošnjo odobri: »... tako menimo mi, da bi visoki kapitelj Reda Marije Terezije blagovolil za to novo iznajdbo, sledeč 21. členu redovnega statuta, predlagati nagrado; toliko bolj, ker je bila po eni strani vrednost te iznajdbe predhodno že preizkušena, po drugi strani pa je bila pri obleganju Mannheima potrjena z vidno koristjo.«

Tokrat je bila Vegova prošnja odobrena. Na 42. promociji 11. maja 1796

⁷⁰ Prav tam, list 33 in 44.

⁷¹ Prav tam, folij 37, 38, 39.

⁷² Prav tam, folij 25.

⁷³ Prav tam, folij 26 in 27.

⁷⁴ Leopold Freiherr von Unterberger (1734–1818), avstrijski Feldzeugmeister; v času obleganja Mannheima generalmajor in poveljnik topništva

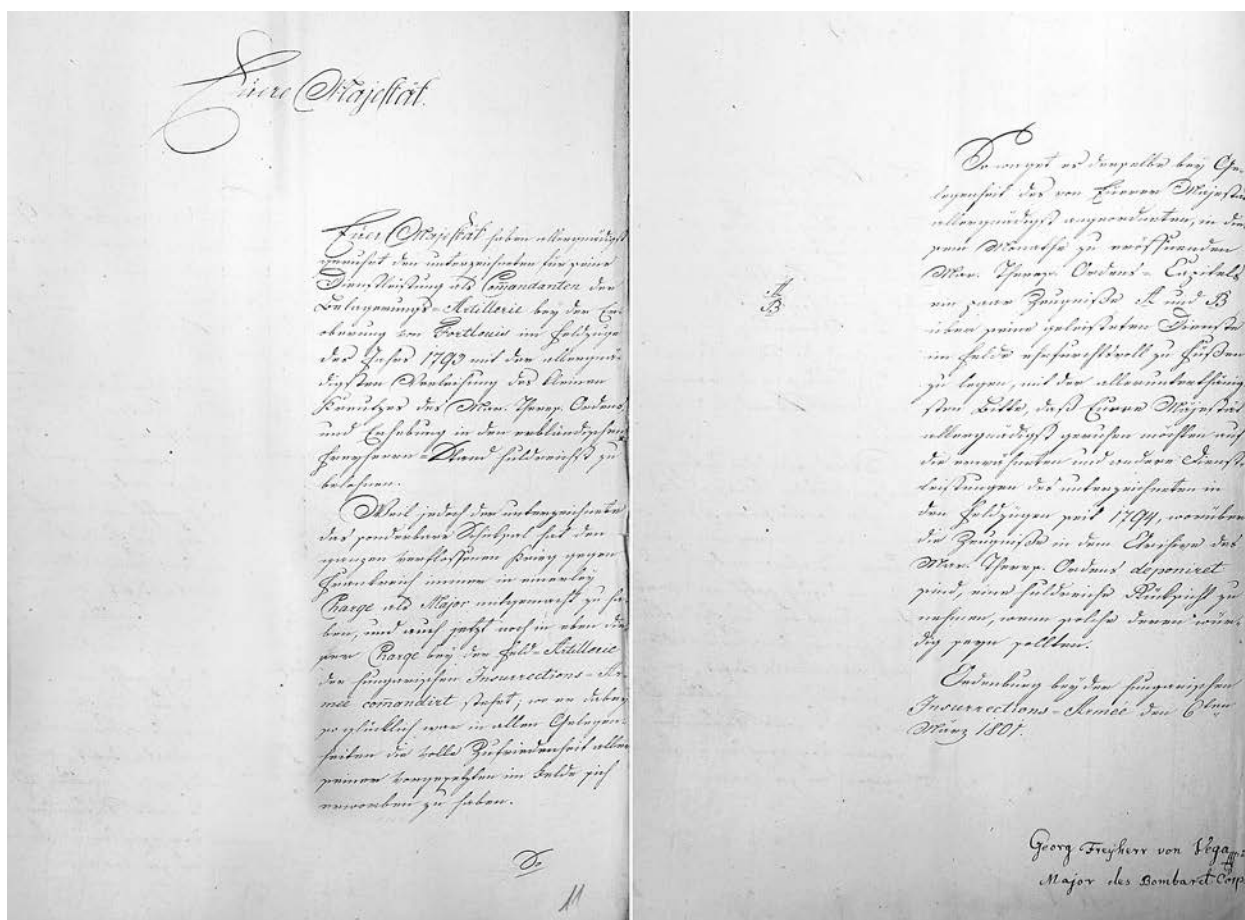
⁷⁵ Košir: Brat Vega, prostožidar – Brother Vega, Freemason, str. 183.

⁷⁶ ÖSTA/KA, MMThO, Fasc IV., V./42, škatla 132, mapa Vega, folij 33.

mu je bil podeljen viteški križec vojaškega reda Marije Terezije, s katerim se je topniški major Georg (Jurij) Vega priključil majhnemu številu izbranih, visoko čaščenih avstrijskih junakov, članov vojaškega reda Marije Terezije. To mu je ob časti in slavi prineslo tudi plemiški naziv in dosmrtno letno rento v višini štiristo guldnov.⁷⁷

Vegova prošnja za povzdig v baronski stan in prošnja za napredovanje

Vega je kasneje na cesarja naslovil še dve prošnji. 31. julija 1800 je Vega cesarja zaprosil za povzdig v baronski stan. Vega je uporabil pravico, ki mu jo je kot nosilcu viteškega križca vojaškega reda Marije Terezije dovoljeval statut reda, kajti ta v svojem 37. členu pravi: »Poleg tega pa bo tistim (nosilcem) velikega križa in vitezom, ki to želijo, podeljeno plemstvo, namreč baronski stan in jim bo brezplačno izdana običajna diploma.«⁷⁸ Tudi tej prošnji je Vega priložil vrsto dokazil svojih vojaških uspehov. Še istega leta je bil Vega povzdignjen v baronski stan kot »plačilo za njegove zasluge, ki si jih je pridobil v dvajsetletnem vojaškem službovanju s svojo modrostjo, z izredno hrabrostjo in vzornim splošnim vedenjem

Slika 4: Vegova prošnja za napredovanje v višji čin
(Vir: ÖSTA/KA, MMThO, Fasc IV, V./42, škatla 132, mapa Vega, folij 35 in 35.)

⁷⁷ Danes bi to zneslo slabih 10.000 evrov. Historischer Währungsrechner: <https://www.eurolologisch.at/docroot/waehrungsrechner/#/> (dostop: 8. 12. 2023).

⁷⁸ Hirtenfeld: *Der Militär-Maria-Theresien-Orden und seine Mitglieder*, str. 12.

za občo blaginjo.«⁷⁹ Prošnjo za povzdig v baronski stan je objavil Matija Žargi v članku Jurij Vega o sebi,⁸⁰ zato je tu ne bom podrobneje obravnaval.

Vse zgoraj povedano kaže, da je bil Vega zelo odločen mož, ki ga je trdo življenje naučilo, da se mora neprestano boriti za svoje pravice. Ko je bila zavrnjena njegova prva prošnja za sprejem v vojaški red Marije Terezije, ni odnehal, ampak se je na bojiščih iz bitke v bitko še naprej dokazoval toliko časa, da si je prislužil željeno odlikovanje. Tudi ko je dosegel baronski stan, ni miroval. Leto kasneje je cesarju Francu II. napisal še eno prošnjo. Cesarja je namreč opozoril, da je že sedem let major in ga prosil, naj še enkrat pogleda dokazila o njegovih zaslugah. Vega cesarju sicer ni neposredno omenil, da si zasluži višji čin, vendar iz pisanja veje tovrstno pričakovanje (slika 4):

»Vaše Veličanstvo!

Vaše Veličanstvo je spodaj podpisanega za njegovo službo poveljnika oblegovalnega topništva pri zavzetju Fort Louisa v bojnem pohodu leta 1793 najbolj prijazno nagradilo z malim (viteškim) križcem reda Mar. Terezije in ga povišalo v dedni baronski stan.

Spodaj podpisani ima čudno usodo, da je v vsej pretekli vojni proti Franciji vedno sodeloval v istem činu kot major in zdaj v tem činu še vedno poveljuje polskemu topništvu madžarske »vstajniške plemiške vojske«⁸¹ v tej isti skupini, kjer je imel vedno tako srečo, da je ob vseh priložnostih na bojišču služil v popolno zadovoljstvo vseh svojih nadrejenih.

Torej si upa isti ob priložnosti, ko je Vaše Veličanstvo najmilostneje ukazalo odprtje (zasedanje) kapitlja reda Mar. Terezije, par dokazil A in B o njegovi službi na bojišču spoštljivo položiti pred Vaše noge z najnižjo prošnjo, da bi Vaše Veličanstvo najmilostneje izvolilo upoštevati zgoraj omenjeno ob drugih zaslugah spodaj podpisanega v bojnih pohodih od leta 1794, o katerih so pričevanja shranjena v arhivu reda Mar. Terezije, če bi bil isti tega vreden. V Andenburgu z madžarsko vstajniško vojsko, dne 6. marca 1801.

Georg baron von Vega

major bombandirskega korpusa«⁸²

Major Jurij Vega je bil naslednje leto res povišan v podpolkovnika. Ne vemo, ali je šlo za povišanje po redni poti ali je njegovo pismo cesarju res zaleglo.

Žal je Vega še isto leto umrl v še zdaj nepojasnjenih okoliščinah, tako da se je mnogo prežgodaj pretrgala njegova pot znanstvenika in vojaka.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

SI AS – Arhiv Republike Slovenije:

☉ SI AS 14, Gubernij v Ljubljani.

ÖSTA/KA – Österreichische Staatsarchiv, Kriegsarchiv:

☉ MMThO, Archiv des Militär-Maria Theresien-Ordens.

⁷⁹ SI AS 14, Reg. III, fasc. 32, št. 1698/1800.

⁸⁰ Žargi: *Jurij Vega o sebi*, str. 313–318.

⁸¹ Plemiški upor (latinsko *insurrectio*) je bila ena izmed temeljnih oblik vojaške organizacije na srednjeveškem in novoveškem Ogrskem, ko so bili plemiči poklicani v vojno oziroma so »vstali«. Plemiška vstaja je bila lahko splošna ali delna, odvisno od tega, ali je bila k orožju poklicana vsa država ali le določen del. Ta oblika se je ohranila vse do bitke pri Gyóru leta 1809.

⁸² ÖSTA/KA, MMThO, Fasc IV, V./42, škatla 132, mapa Vega, folij 35 in 35.

ČASOPISJE

Kres, leposloven in znanstveni list. Celovec: Tiskarna Družbe sv. Mohorja, 1882.

SPLETNI VIRI

Militär-Maria-Theresien-Orden: <https://www.milak.at/besucherinformation/burg/militaer-maria-theresien-orden> (dostop: 13. 1. 2024).

Historischer Währungsrechner: <https://www.eurologisch.at/docroot/waehrungsrechner/#/> (dostop: 8. 12. 2023).

LITERATURA

Benedek, Jakob: *Od pluga do krone, zgodovinski roman iz minulega stoletja*. Ljubljana: Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg, 1891.

Ehrenbuch des österreichisch-ungarischen Wehrmacht, I. Band. Dunaj: Verlag Vaterländisches Archiv, 1917.

Faustmann, Geraldine: Documents and Newspapers Articles about Georg Vega – Dokumenti in časopisni članki o Juriju Vegi. V: *Jurij baron Vega in njegov čas: zbornik ob 250-letnici rojstva* (gl. urednik Tomaž Pisanski). Ljubljana: Arhiv Slovenije in Društvo matematikov, fizikov in astronomov, 2006, str. 42–56.

Hirtenfeld, Jaromir: *Der Militär-Maria-Theresien-Orden und seine Mitglieder*. Dunaj: Der Kaiserlich-Königlichen Hof- und Staatsdruckerei, 1857.

Jurij baron Vega in njegov čas: zbornik ob 250-letnici rojstva (gl. urednik Tomaž Pisanski). Ljubljana: Arhiv Slovenije in Društvo matematikov, fizikov in astronomov, 2006.

Južnič, Stanislav: Vega v uniformi – Vega in his Battledress. V: *Jurij baron Vega in njegov čas: zbornik ob 250-letnici rojstva* (gl. urednik Tomaž Pisanski). Ljubljana: Arhiv Slovenije in Društvo matematikov, fizikov in astronomov, 2006, str. 103–176.

Kaučič, Fridolin: *Georg Freiherr von Vega von Fridolin Kaučič, k.k. Lieutenant im Infanterie-Regiment N° 78, Separat-Abdruckt von dem Organ der Militär-Wissenschaftlichen Vereine*. Dunaj: Verlag des Militär-Wissenschaftlichen Vereines, 1886.

Kaučič, Fridolin: *Georg Freiherr von Vega von Hauptmann Fridolin Kaučič, zweite verbesserte und illustrierte Auflage, Im Selbstverlage des Verfassers*. Dunaj: Druck von Hermann Pollak, 1904.

Kaučič, Fridolin: *Jurij Vega, predavanje*. Ljubljana: Založba posojilnica in hranilnica v Moravčah, 1904.

Kaučič, Fridolin: *Jurij Vega*. Ljubljana: Tiskarna Dragotina Hribarja, 1904.

Košir, Matevž: Brat Vega, prostozidar – Brother Vega, Freemason. V: *Jurij baron Vega in njegov čas: zbornik ob 250-letnici rojstva* (gl. urednik Tomaž Pisanski). Ljubljana: Arhiv Slovenije in Društvo matematikov, fizikov in astronomov, 2006, str. 177–204.

Kunaver, Dušica: *Matematik Jurij Vega: od pastirja do barona*. Moravče: Občina, 2004.

Ortner, Christian in Georg, Ludwigstorff: *Austrian Orders and Decorations, Part I/ Volume 1.; The Imperial-Royal Orders up to 1918*. Dunaj: Verlag Militaria, 2017.

Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950, Band 1. Dunaj: Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1957.

Ottenfeld, Rudolf Otto von, Teuber, Oscar: *Die österreichische Armee von 1700 bis 1867*. Dunaj: Verlag Emil Betre & Co. und S. Czeiger, 1895.

Povšič, Jože: *Bibliografija Jurija Vege*. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti, 1974.

Povšič, Jože: *Jurij Vega: ob 200-letnici izida njegovega prvega logaritmovnika*. Maribor: Založba obzorja, 1983.

Sitar, Sandi: *Znameniti Slovenci, Jurij Vega*. Ljubljana: Partizanska knjiga, 1983.

Sitar, Sandi: *Vegov spomenik*. Dolsko: Turistično društvo, 2004.

Sitar, Sandi, Čad, Gorazd: *Jurij Vega*. Ljubljana: ZKO Ljubljana Moste-Polje in Turistično društvo Dolsko, 1997.

Vega, Georg: *Thesaurus Logarithmorum Completus*. Leipzig: Weidemanisschen Buchhandlung, 1794.

Žargi, Matija: Jurij Vega o sebi. V: *Kronika* 53 (2005), št. 3, str. 313–318.

Žargi, Matija, Lauko, Tomaž: Dediščina Vegovega časa - The Heritage of Vega's Time. V: *Jurij baron Vega in njegov čas: zbornik ob 250-letnici rojstva* (gl. urednik Tomaž Pisanski). Ljubljana: Arhiv Slovenije in Društvo matematikov, fizikov in astronomov, 2006, str. 76–102.

SUMMARY

NEW FINDINGS REGARDING JURIJ VEGA AND HIS KNIGHT'S CROSS OF THE MILITARY ORDER OF MARIA THERESA

There are numerous books and articles about the mathematician, scientist, and soldier Jurij Vega; however, very few concentrate on his military career, and even fewer on Vega's course to being awarded the highest Austrian decoration for valour, the Knight's Cross of the Military Order of Maria Theresa, which conferred upon him both a baronial status and a noble title. Vega's path to the decoration was thorny, as he had to request the decoration as many as three times before Emperor Francis II awarded it to him. Notwithstanding the fact that Vega had already met the conditions for the awarding of the decoration laid down in the statutes of the order in his first request, and the religious chapter unanimously approved the application, Vega's highest superior, Count General Colloredo, the director of the Austrian artillery, who had been consulted by the then-young Emperor Francis II, was opposed to it. For a lowly peasant child, Count Colloredo considered the position of artillery major itself to be a substantial recompense. The article begins by outlining the procedural steps for entry into the Military Order of Maria Theresa or the awarding of decorations. It then provides a critical assessment of the literature that has been written on this topic so far. Some writers, due to insufficient knowledge of the procedures for admission to the order, incorrectly interpreted the various documents and certificates that Vega attached to his applications. The statutes of the order specify exactly what evidence must be attached to the application and who must confirm them. All three petitions that Vega wrote to the emperor are presented subsequently in the article. The requests were declined, but Vega remained steadfast in his service, demonstrating his valour and ability throughout every battle. A piece of the mosaic was also the invention of a new long-range mortar, which had almost twice the range of the standard mortars of the Austrian artillery. Following the third request, the emperor could no longer oppose the awarding of the order, and Vega received the prestigious decoration and noble title in 1796. Vega's fourth request is then briefly mentioned in the article; he addressed a request to the emperor for elevation to the baronial title, which was considered to be of the higher nobility. Vega had the right to do so under the statutes of the Order of Maria Theresa. In 1801, Vega addressed the emperor with his final request, reminding him that it had been seven years since he had received a promotion as a major and asking the emperor to review the evidence of his military prowess once again. Although Vega did not directly express a demand for a higher rank, the expectation of promotion was evident, and it indeed occurred the following year.